

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" นี้ ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการศึกษาถึงกระบวนการสร้างความหมาย รวมทั้งแนวคิดและวิธีการในการนำเสนอฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ที่สื่อความหมายไปยังผู้ชมหรือผู้รับสาร โดยมีการระบุถึงแหล่งข้อมูลที่ได้รับการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล มาเป็นระเบียบวิธีวิจัยในการศึกษาดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ

1. แหล่งข้อมูลตัวบุคคล
2. แหล่งข้อมูลเอกสาร
3. วิดีโอเทปโทรทัศน์

1. แหล่งข้อมูลตัวบุคคล

คุณวรายุทธ มีสินทจินดา ในฐานะผู้จัดละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" เป็นผู้ให้ข้อมูลถึงแนวความคิดและแนวทางของการนำเสนอละครในเรื่องนี้ ด้วยหลักประกันที่ว่านอกจากจะเป็นผู้คร่ำหวอดอยู่ในวงการละครโทรทัศน์ ในฐานะผู้จัดละครแล้ว เขายังมีประสบการณ์หลากหลายแขนงอื่นที่เกี่ยวข้องกับด้านละครที่ไว้อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องฉากละคร เสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย เป็นต้น ฉะนั้นข้อมูลที่ได้รับจึงมีความชัดเจนต่อผู้วิจัยจนสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในบทต่อไปได้เป็นอย่างดี

คุณสมรภักดิ์ ณรงค์วิชัย ในฐานะรองหัวหน้าฝ่ายผลิตละครของไทยทีวีช่อง 3 และยังทำหน้าที่กำกับเวทีละครโทรทัศน์ "สี่แผ่นดิน" อีกตำแหน่งหนึ่ง ภาพที่แพร่หลายออกอากาศมาของละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" เป็นความคิดที่ต้องการจะได้ภาพการนำเสนอของท่านผู้นี้เสียเป็นส่วนใหญ่ โดยท่านได้ทำแนวคิดกับฝ่ายบทละครและฝ่ายฉากเพื่อการสื่อความหมายไปยังผู้ชมตามความคิดของท่าน โดยยึดบทประพันธ์เดิมเป็นหลัก ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความมั่นใจเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของท่านผู้นี้ มาเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยได้อย่างชัดเจน จนสามารถนำปวีวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพตามลำดับ

คุณณลินี สิตสุวรรณ ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ท่านผู้นี้ได้ให้ความกระจ่างแก่ผู้วิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการดัดแปลงนวนิยายมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ว่า มีขั้นตอนอย่างไร รวมทั้งการระบุดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากลงไปในบทละครให้เป็นไปตามเนื้อหาของบทประพันธ์เดิม มีปัจจัยและสาเหตุอะไรที่ทำให้ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากต้องถูกดัดแปลงแก้ไขไปจากเดิมหรือจากตามที่ละครระบุไว้

แหล่งข้อมูลสำคัญประเภทบุคคลที่จะขาดไม่ได้และจะทำให้แนวทางการศึกษาวิเคราะห์ของผู้วิจัยสมบูรณ์ขึ้นก็คือ คุณเพิ่มศักดิ์ อานทิพย์ หัวหน้าฝ่ายผลิตละครช่อง 3 และผู้ช่วยทั้ง 2 คือ คุณสายัณห์ ตั้งวิชิตฤกษ์ และ คุณสมศักดิ์ ภมร ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการผลิตฉากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ถึง 2 ราววัล ในปี 2534 คือราววัล เมขลาและโทรทัศน์ทองคำ หลักประกันที่ว่านี่คงจะทำให้ผู้วิจัยได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่จะทำการวิเคราะห์ให้ได้เป็นอย่างดีและชัดเจน

2. แหล่งข้อมูลทางเอกสาร ได้แก่

นวนิยายเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ของ พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
บทละครโทรทัศน์บางตอนเรื่อง "สี่แผ่นดิน" โดย ณลินี สิตสุวรรณ

3. วิดีโอละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง เป็นวิดีโอเทปที่ผู้วิจัยได้ทำการอัดเทปไว้เมื่อคราวละครเรื่องนี้ได้แพร่ภาพออกอากาศในปี พ.ศ. 2534

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ มีการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 ลักษณะคือ

1. เก็บข้อมูลจากตัวบุคคลโดยใช้วิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) อันได้แก่
  - ผู้จัดละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" คุณวราวุฒ มิลินทจินดา
  - ผู้กำกับเวทีละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" คุณสมรภัฏ ธรรมศรีวิชัย
  - ผู้เขียนบทละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" คุณณลินี สีตสุวรรณ
  - หัวหน้าทีมผลิตจากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" คุณเข็มศักดิ์ อาบทิพย์
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารได้แก่
  - นวนิยายเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ของ พลตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
  - บทละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" โดย ณลินี สีตสุวรรณ
3. เก็บรวบรวมข้อมูลทางวิดีโอเทปโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์การสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" จะทำการวิเคราะห์ได้ 2 ขั้นตอนดังนี้คือ

1. วิเคราะห์ถึงกระบวนการสร้างความหมายในลักษณะการนำเสนอของฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์ว่าประกอบไปด้วยอะไรบ้าง มีวิธีการและแนวคิดเป็นอย่างไร

2. วิเคราะห์ว่าเมื่อนวนิยายได้ถูกนำมาผลิตเป็นละครโทรทัศน์ จากและอุปกรณ์ประกอบฉากที่ได้ถูกตัดแปลงเพิ่มเติม ตัดทอน แก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร สาเหตุและปัจจัยอะไรที่ต้องทำให้มีการเปลี่ยนแปลง

การวิเคราะห์เรื่องการสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก ละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" นี้ ใช้วิธีการวิจัยแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยเน้นที่การวิจัยจากข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) และ วิดีโอเทปละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน"

ด้วยเหตุผลที่ว่าละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" นี้มีความยาวแบ่งเป็นวิดีโอเทปถึง 32 ม้วน จึงเป็นจำนวนตอนหรือฉากที่มากจนเกินไปที่จะนำมาวิเคราะห์ได้ทั้งหมด เป็นความจำเป็นของผู้วิจัยที่จะต้องเลือกสรรเพียงบางฉากบางตอนของละครมาทำการวิเคราะห์ โดยใช้เกณฑ์การตัดสินใจจากการดูเนื้อหา แนวทาง รูปแบบการนำเสนอของฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากที่มีการสื่อความหมายอย่างชัดเจน จนสามารถมาเสริมบทบุคคลิกตัวละครตัวเอกของเรื่องคือ "แม่พลอย" ให้เด่นชัดขึ้น และด้วยละครโทรทัศน์เรื่อง "สี่แผ่นดิน" เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสมัยของพระเจ้าแผ่นดินถึง 4 รัชกาล ตัวอย่างของฉากหรือตอนที่ผู้วิจัยหยิบยกมานำเสนอก็จะนำเรื่องราวที่เกิดขึ้นในละครทั้ง 4 รัชกาล คือตั้งแต่รัชกาลที่ 5 ถึง รัชกาลที่ 8 เพื่อที่จะได้เห็นเด่นชัดถึงความหลากหลายของฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก ดังนี้

1. สมัยรัชกาลที่ 5 พิธีโสกันต์สมโภชเจ้าฟ้า พระราชโอรสของรัชกาลที่ 5 พลอยเข้าไปอยู่ในวังในระยะแรก
2. สมัยรัชกาลที่ 6 พลอยไปรับลูกชาย (ตาอัน) ที่กลับจากเมืองนอกพร้อมกับลูกสะใภ้หนุ่ม "ลูอิสต์" ชาวฝรั่งเศส
3. สมัยรัชกาลที่ 7 พลอยไปเยี่ยมลูกชาย (ตาอัน) ที่ถูกจำคุกมหันตโทษด้วยเรื่องการเมือง ที่คุกบางขวาง
4. สมัยรัชกาลที่ 8 เกิดสงครามเครื่องบินมาทิ้งระเบิดบ้านที่พลอยอาศัยอยู่กับคุณเปรม ในขณะที่พลอยหลบอยู่ในหลุมหลบภัยและขึ้นมาเห็นภาพบ้านถูกทำลายพังพินาศหมด

การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลและผลการศึกษาในเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีการหยิบเนื้อหาบางจากบางตอนของละครมาให้เห็นพร้อมภาพประกอบบางส่วน โดยใช้วิธีการพรรณาวิเคราะห์ (DESCRIPTIVE ANALYSIS) เพื่ออธิบายถึง

1. การวิเคราะห์กระบวนการสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉาก พร้อมกับปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้ฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากต้องถูกดัดแปลงแก้ไขด้วยสาเหตุต่างกัน
2. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการนำเสนอดังกล่าว จะทำให้สามารถเข้าใจถึงกระบวนการสร้างความหมายในการจัดฉากและอุปกรณ์ประกอบฉากละครโทรทัศน์ไทยเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ได้อย่างเห็นชัด ประกอบกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลทางด้านเอกสารและวิดีโอเทปละครเรื่อง "สี่แผ่นดิน" มาเป็นข้อสนับสนุนให้แนวทางการศึกษาในเรื่องนี้เป็นไปอย่างมีขั้นตอนและเข้าใจอย่างชัดเจน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย